

Leto X.

Številka 11.

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorna urednika:

Dr. Makso Pirc in dr. Viktor Supan.

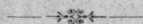

V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“.

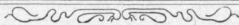
1894.

VSEBINA.

1. <i>Dr. Vladimir Pappafava</i> : Kolonstvo pri nekaterih narodih starega veka	321
2. Iz pravosodne prakse. Civilno pravo:	
a) Troški za prisego nastopljeno pred pravomočnostjo razsodbe se ne prištevajo troškom nastopanja prisege, ketere mora nasprotna stranka povrniti	331
b) Zastavljanje omejenih in pogojnih pravic	331
c) Pravica, da se sme iz vodnjaka zajemati voda, moti se uže, ako se vodnjak zasuje s snegom	333
d) Pomen povrnitve v prejšnji stan v posestni pravdi	336
e) Odškodninsko pravico po §-u 1327. obč. drž. zak. ima vsakdor, katerega je bil usmrčeni dolžan vzdrževati. Stariši imajo to pravico le pod uveti §-a 154. obč. drž. zak.	339
3. Iz upravne prakse:	
K razlagi zakona z dne 28. decembra 1887, št. 1. drž. zak. z l. 1888.	341
4. Književna poročila	346
5. Razne vesti	347
6. Pregled pravosodstva	351

Kolonstvo pri nekaterih narodih starega veka.

Spisal dr. Vladimir Pappafava, odvetnik v Zadru.

Kolonstvo nastalo je morda pri Asircih; gotovo pa pri Hebrejcih. V Thalmudu nahajamo nekoliko dragocenih podatkov o tem načinu izkoriščanja. Osobito je o njem govor v devetem pereku razprave Baba metzia, in to kolikor v t. zv. Mischnahu, zborniku najstarejših zakonov, toliko v t. zv. Ghemari, neke vrste tolmaču, sestavljenem nekoliko stoletij kasneje.

Prvi paragraf tega poglavja glasi se:

„Kolikeri del zakupniku poljskih posestev pripada od žita, isti tolikeri del mu bode pripadal od strnja in slame. Kolikor mu bode prišlo od vina, toliko mu bode hodilo od količev in protja.“¹⁾

Tu je prelagatelj krivo rabil besedo „zakupnik poljskih posestev.“ Ta obdelovatelj zemlje, kateri prejema gotovi del od letine in vseh poljskih plodov, ni drugo kot baš naš kolon.

To tolmačenje potrdujejo sicer mnoga druga mesta v Thalmudu, katera bi drugače smisla ne imela. Obdelovatelj ni dolžan dajati gotovo količino žita, nego del žita, katerega je na obdelani njivi dobil, bilo mu to žito tudi drobno in mršavo.²⁾

Po tem se da zanesljivo sklepati, da je kolonstvo zavzemalo važno in odlično mesto v poljski ekonomiji Hebrejcev.

Da je pa kolonstvo od starodavnih časov pri Hebrejcih obstajalo, izhaja tudi iz tega, da ga je jeden izmed njih, Josip, sin Jakobov, uvedel v Egiptu.

¹⁾ Législation civile du Thalmud. Traduction par le docteur Israël Michel Rabinowicz. (Ed. de 1878). Perek IX, t. III, p. 424.

²⁾ Mischnah, str. 431.

Josip, kakor nam pripoveduje Genesis,¹⁾ okoristil se je sedemletne lakote, ter je zelo osiromašene Egipčane privedel do tega, da so svoje zemlje v Nilski dolini za slepo ceno odstopili kralju (Faraonu), kateri jih potem daje v obdelovanje starim lastnikom proti dajanju petega dela plodov.

Ta glasovita beda imela je za posledico, da je kolonstvo postalo prava kalamiteta. Dalo mu je povod propadanje malega posestva, kakor tudi siromaštvo težakov. Ratarji, ki niso imeli svoje zemlje niti drugih dohodkov, podali so se v kolonstvo.

Obče se misli, da se je zemlja dajala v obdelovanje od leta do leta; na vsak način za kratke rokove, kar je povse naravno bilo v deželi, kjer je plodnost tal zavisevala manje od stalnega in vprežnega obdelavanja, nego li od napajanja z nilskimi vodami, ki jih skozi stanovitno dobo leta poplavlja.

Kolonova naloga je, da priskrbi kar najobilnejšo letino, kakor izraža Miha Rabbinowicz, „on dela od začetka do končanja.“ V tem slučaju, pravi Ghemara, „prejema on polovico koristi.“

Ako večja sila uniči del letine, trpita škodo v jednaki meri kolon in lastnik, ter si delita med seboj preostanek. Slučajna slaba vremena nikakor ne oprasčajo kolona te dolžnosti; ako bi se mu tudi cela letina ponesrečila, dolžan je utrpeti ves svoj pogojeni del truda.²⁾

Včasih se loti poljedelec samo dela truda n. pr. setve ali žetve, „vzame“, kakor pravi Rabbinowicz, „gotovo njivo, da jo obdeluje.“ Ta poljedelec se imenuje aris.

Ta „jemlje tretjino plodov, lastniku pa pušča dve tretjini.“ To mu je običajni zaslužek.

Do takega arisa obračajo se lastniki o raznih prilikah, posebno v slučaju, ako bi se tekom leta razrušil najem poljskega posestva zaradi nagle smrti kolonove, zaradi njegovega odhoda, ali, ako bi ga lastnik pregnal.

¹⁾ „Emit igitur Joseph omnem terram Egypti vendentibus singulis possessiones suas pro magnitudine famis, subjectique eam Pharaoni . . . Dixit ergo Joseph ad populos . . . Accipite semina et serite agros, ut fruges habere possitis. Quintam partem regi dabit; quatuor reliquas permitto vobis in sementem et in cibum familiis et liberis vestris.“ Genesis XLVII, §-i 20., 23., 24.

²⁾ Mischnah, st. 429.

„Težak, kateri pred časom zapusti zemljo, primora lastnika, da najme arisa, ki bode dovršil dela ter prejel tretji del koristi; ostala dva dela pripadata lastniku.“¹⁾

Aris je v nekem smislu zelo podoben rimskemu politorju.

V obče je kolon dolžan točno in do pičice izpolnjevati svoje obveze nasproti lastniku. Ako mu je dana njiva, da jo poseje z ječmenom, je ne sme posejati s sočivjem; ako mu je dana, da jo poseje samo z žitom, nima pravice jo kasneje posejati z ječmenom.²⁾

Tej zadnji odredbi je bila svrha preprečiti, da bi kolon preveč zemlje ne izsesal beroč zaporedoma dva plodova. To odredbo najdemo v vseh kolonskih pogodbah vseh časov; zove se „prepoved prekopavanja“, „prepoved menjave obdelavanja“ itd.

Kolonu je prosto ostaviti posestvo; ali dokler ostane na njem, treba, da ga bodro oskrbuje. Ako zanemarja obdelavanje, ga bode lastnik prisilil k delu.

„Ako se kmet brani vinograd pleti in lastniku poreče: ne bodeš imel škode, ker ti bom dal dogovorjeni del ploda, ga bode mogel lastnik primorati, da izvrši svoj posel, ker mu lahko reče: ti bi mogel jutri oditi, pa njivo mi zapustiti zaraslo s plevelom.“³⁾

Ako lastnik kasno zapazi nemarnost svojega kolona, ali ji ne utegne v okom priti, ima pravico kot povračilo za sebe zahtevati ves plod, ki ga zemlja da.

Samo v jednom slučaju ima kolon pravico prekiniti obdelovanje: kadar bi zanaprej bil prepričan, da bi mu žetev, ki jo pričakuje, ne mogla izplačati setve nastopajočega leta.⁴⁾

Ako gre v kvar prva setev, dolžan je kolon iznova posejati. Risch Lakesch veli: „Ako setev ne uspeva, mora kolon iznova posejati, in tako naprej, dokler ne preteče čas za setev.“⁵⁾ In vender, vkljub vsem propisom Thalmuda, je gotovo in znano, da je poljedelstvo slabo napredovalo pri tem narodu, kateri se je strastno bavil samo s trgovino.

1) Ghemara, st. 443.

2) Mischnah, st. 433.

3) Mischnah, st. 428.

4) Mischnah, st. 429.

5) Ghemara, st. 429.

Tudi na Grškem, kjer nahajamo raznovrstna združevanja in kjer je cvelo poljedelstvo lepo, nastopilo je zarana kolonstvo, to združenje lastnika in težaka v skupno svrho, da se razdelijo zemeljski plodovi.

Po velikosti deleža menjajo tudi naslovi dotičnih dogovorov. Zemlja, ki se obdeluje za jeden del ploda, nazivlje se v dobi Solonovi „ἐπιμορτος“; težakov delež se zove „μορτη“. Deliti plod na četrtnine se imenuje v isti dobi „τετρακίσειν“. Po tem se sodi, da je ta način delitve bil tedaj najbolj običajen, ker je to poseben izraz postalo, da se označi ta način kolonstva.

Ta in mnogi drugi izrazi, katerim se sledovi nahajajo v Hesychiju, Polluxu, Eustathiju, Harmenopulu i. t. d. dokazujejo, kako razširjeno je bilo na Grškem kolonstvo. Ono se je krasno zlagalo z običaji teh narodov. Znamenito je, da se prve vesti o takem načinu izkoriščanja pri Rimljanih nahajajo pri grških pisateljih, kakor so Dionisij Halikarnaški in Apijan.

Važen napis, odkrit v Atiki in še danes hranjen v muzeji Leydskem, nudi nam nekoliko dragocenih podatkov o izkoriščanju zemlje in težaškega truda v Grški.

Ta napis je bil vklesan v četrtem letu osme olimpijade, za arhontstva Evbulovega; sestavljen je torej leta 345. pred Kr. r.

V tem napisu je govor o najemni pogodbi o posestvu, katero so Esoničani sklenili s težakom Antoklom in njegovim sinom Anteosom proti jednemu pogoju, po katerem se ta dogovor o dani priliki spremeni v očitno kolonsko pogodbo. Najem je sklenen za štirideset let proti letni najemnini 152 drahem, in ves ta čas nimajo lastniki pravice prodati, niti drugemu v najem dati omenjenega posestva; in ako bi sovražniki najemnika iztirali ali karkoli opustošili, pripada Esoničanom polovica onega, kar se na posestvu nahaja. Po preteku štiridesetega leta je najemnik dolžan zapustiti polovico prahe in ravno toliko stebel, kolikor jih je našel na posestvu. Ako je na to posestvo naložen kak davek na korist mesta, pada kot breme na Esoničane, in ako ga najemnik iz svojega založi, ga naj odbije od najemnine itd. itd.

Evo v tej najemni pogodbi o posestvu predvidenega slučaja uničenja jednega dela letine po močnejši sili, in za ta slučaj odredjajo Grki točno, kolikšna ima biti odškodnina, na katero

bode imel pravico lastnik. Ako se najemna pogodba vsled sile prigodka spremeni v kolonsko pogodbo, sledi delitev po enakih delih: to je prvi primerljaj slobodnega neprisilnega kolonstva na polovico, kar nam jih je zgodovina zabeležila.

No, kolonstvo je na Grškem nastalo tudi pred dobo, na katero se nanaša preje omenjeni napis.

Plutarh izpričuje nam, da so za Solonove dobe „težaki, strašno zadolženi nasproti imovitejšim gospodarjem, bili primorani, jim odstopiti šesti del plodov iz svojih zemelj, zaradi česar so se nazivali šestinarji ali najemniki; ali pa so vsled bridke revščine zastavljali s svojimi glavami upnikom, kateri so jih držali kakor robove ter jih pošiljali na prodaj v inozemstvo.“¹⁾

Iz tega se vidi, da so bogatejši lastniki, kateri niso mogli utirjati svojih tirjatev, silili dolžnike, da so jim dajali jeden del njihovih plodov, ali pa da so jim le-ti obdelovali prostrana posestva proti jednemu delu koristi. Siromaki so rajši postajali koloni, nego bi zastavljali svojih oseb. Siromaštvo kmetских delavcev je torej dajalo povod kolonstvu za časa Solonovega.

Nekateri pisatelji, med njimi carigrajski gramatik Eustathij in dva nemška pisatelja, Boekh in Schömann dognali so, da dajatev ni obstajala iz jedne šestinke, nego iz petih šestink. Oni pri tej trditvi izhajajo poglavitno z ekonomičnega stališča. Čudno vidi se jim, da je staroveški delavec imel pravico do petih šestink letine, ko sodobni kolon dobiva komaj polovico. Po njihovem pojmovanju je to protivno utrjenim načelom narodnega gospodarstva, ki zahteva, da jeden del ploda pripada kot nagrada kapitalu, drugi pa kot nagrada trudu i. t. d.

Da podkrepi svojo trditev, utemeljuje Schömann²⁾ to razmotrivanje. Ako bi težak dobival tolik del pri delitvi plodov, bi v tem slučaju — po njegovem mnenji — Plutarh ne bil imel nobenega vzroka je obžalovati.

Boekh³⁾ se po analogiji sklicuje na nek spis Catonov.⁴⁾ Po tem spisu bi bil prejemal rimski kolon od plodov natanko

1) Plutarh, Življenje Solonovo, VIII, 13.: „ἅπας μὲν γὰρ ὁ δῆμος ἦν ὑπόχρεως τῶν πλουσίων ἢ γὰρ ἐγεώργουν ἐκείνοις ἕκτα τῶν γιγνομένων τελούντες.“

2) Schömann: De comitiis Atheniensium, 362.

3) Boekh: Staatshaushalt der Athener, I, 643.

4) Cato: De re rustica, § 136.

ravno toliko, kolikor ta nemški pisatelj sodi, da je dobival grški kolon.

Ampak tu se Boekh debelo moti, kakor bomo kasneje videli, kader bode govor o kolonstvu pri Rimljanih, ako jemljemo, da je težak, o katerem se govori v §-u 136. Catonove razprave, bil kolon. — Ta delavec imenuje se politor, in položaj mu je bil jednak z onim hebrejskega arisa ter francoskega esti-vandier.

Kar se tiče Schömannove opazke, tudi ta ni bolje utemeljena, ter jo je treba smatrati za priprosto ugibanje. V ostalem ni čuda, da obžaluje Plutarh atiške težake, ko nam je znano, da so bili zabredli v dolgove ter izgubili lastnino svoje zemlje in iz lastnikov postali koloni.

Pa tudi še drugi razlogi govorijo zoper takovo razmišljevanje. Tirtej, govoreč o spartanskih Helotih, kateri so bili robovi, pravi, da so ti ljudje podobni tovorni živini, posebno zato, ker so bili obvezani dajati polovico letine. Kaj bi bil moral Plutarh reči o svojih sodržavljanih, kateri so bili svobodni ljudje, ako bi bili dolžni gospodarjem dajati $\frac{5}{6}$ plodov?

Slednjič ne bode brez važnosti, ako se po analogiji sklicujemo na podatke, ki nam jih nudijo Pollux¹⁾ in Hesichij,²⁾ ki trdita, da je kolon dajal lastniku četrta, in ponekod šesti del svoje letine.

To mnenje si je osvojila sicer večina pisateljev, ki so se s tem predmetom bavili.

V obče se misli, da so Dorci pri osvojitvi Peloponeza prebivalstvo podvrgli neki vrsti robstva ter mu odvzeli večji del zemlje.

Domačini so iz lastnikov postali koloni, kakor nam to pripoveduje Hermann v svojem delu o grških starinah.³⁾

Takošen je najbrže izvor težakov, ki so zemljo obdelavali v Lakedemonu in v Argu, in ki so jih nazivali Helote in Ginete, ako je utemeljeno razpravljanje Lachmanovo v knjigi o „Uredbi spartanske države.“⁴⁾

¹⁾ Pollux, rektor, učitelj carja Commoda.

²⁾ Hesichij, grški pisatelj III. veka.

³⁾ Herrmann: Lehrbuch der griechischen Staatsalterthümer, st. 47.

⁴⁾ Lachmann: Die spartanische Staatsverfassung, 115—118.

Heloti so obdelovali zemlje Spartancem proti prejetku v naravi.

Curtius se nagiblje mišljenju, da je ta prejetek sestajal iz odrejane količine, vsaj kolikor se tiče žita. Mi bi raje rekli, da se je ta prejetek odmerjal po količini letine. To nam tudi potrjuje jedna pesem Tirtejeva, v kateri je doslovno rečeno: »Vpogneni pod bremenom potrebe, kakor glupi tovari nosijo svojim gospodarjem polovico plodov, ki jih daje zemlja, na kateri so se rodili.«

Tu se zastavlja vprašanje, so li Heloti, ti obdelovalci zemlje, kateri so jo obdelovali za delitev plodov, v pravem smislu bili koloni proti deležu.

Važno je pred vsem ustanoviti, kako da jim je prejetek letine pripadal v absolutno lastnino, in da jim je na prosto bilo tudi prodati, kar jim je preostalo in na ta način priti do nekega imetka. Bili so taki Heloti, kateri so si znali z varčnostjo kupiti cela posestva.

Kot član države mogel je Špartanec zahtevati, da se mu Helot pokorava in da ga spoštuje; ali on ni mogel razpolagati niti z jednim samim izmed njih kot s svojo lastnino. Helotov ni se moglo darovati, niti prodajati. Oni so se smatrali kot del inventara odnosnega posestva, pa niti v najrodovitnejših letih ni odnosi lastnik imel pravice, od njih zahtevati niti jedne same merice žita čez ono mero, ki mu je hodila po zakonu.

Oni niso postajali koloni, nego so se rodili kot obdelovalci zemlje proti polovici plodov; po tem bi izgledalo, da vzajemno privoljevanje, ta neobhodni pogoj vsake pogodbe, ni bil pravi izvor dolžnosti, ki so na težake padale.

Ampak razlike, katere bi se dale izvajati iz tega položaja, so bolj navidezne kot stvarne naravi. Kakor danes je tudi takrat težak podlegel trečim običajem, ter bi se bil samo upiral povišanju bremena, v tem pa ga je varoval zakon.

Pri vsem tem pa, vemo li mi, kakšen je bil ekonomični položaj teh težakov? Li je bil dober ali zel? Dejal bi, da je Spartancem bilo po godu, da Heloti štedijo z ozirom na obilost njihovega števila,¹⁾ vendar pa, ako nočemo izmišljeno izvajati

¹⁾ V Šparti je živelo poleg 31.400 Lakedemoncev, 220.000 Helotov, kakor trdi Vallon v delu: *Histoire de l'esclavage dans l'anti-quité*.

drugačnih zaključkov, nam je priznati, da je ta položaj bil žalosten,¹⁾ in mnogo žalostnejši od položaja atenskih robov.

Zgodovinarji pripovedujejo nam, kako so jih silili na glavi nositi kučme iz pasje kože in se odevati z živalskimi kožami. Vsako leto so jim nalagali nekoliko batin brez kake njihove krivde, samo da ne pozabijo, kakov prepad jih deli od Špartanskih državljanov.

Včasih so jih pačili s pijanostjo namenoma, da bi od pijače odvrčali svojo mladino, kateri bi jih v tem gnjusnem stanu kazali v svarilo.

Položaj Peneščanov v Tesaliji je bil tu in tam boljši od položaja Helotov. Bili so to svobodni ljudje, kateri so se odrekli neodvisnosti in javnim poslom, ki bi jih bili lahko zadeli, in so bili odšli Tesalcem služiti kot koloni. Oni so se torej prostovoljno podali v kolonstvo. Na videz je bilo njihovo stanje dosti dobro. Ako so se kasneje puntali, jih v to ni sililo siromaštvo. Tem puntom je bila povod politika, in njih vodja je baje bil podkupljen od Atenčanov.

Na otoku Kreti nahajamo obdelovalce zemlje, kateri so ravno tako odrajtvovali kot tangento jeden del plodov; njihovo ime se je razlikovalo po lastniku, pri katerem so delali, in ta je bil včasih zasebnik, včasih država.

Chopin v svoji razpravi o predpravica^h seljakov nudi nam nekoliko zanimivih podatkov o georgijskih zakonih,²⁾ s katerimi so bili v štirinajstem stoletju urejeni odnošaji deležnih kolonov v Iztočnem carstvu, in prav verjetno je, da so odnošaji, ki so bili potrjeni s temi zakoni, izhajali neposredno iz starodavnih navad.

„Tako je“, pravi, „bilo odrejeno, da izgube težaki, ki so podvzeli obdelovati njivo kake osebe proti polovici plodov, in niso po zavezi izpolnili svoje obveze, mahom uživanje plodov, kakor svedoči Harmenopul.“

„Ako težak potem, ko je podvzel obdelovati njivo ali zemljo ter z dotičnim gospodarjem sklenil pogodbo, začne delo, pa se pozneje skesa in je opusti, obsojen je po georgijskih zakonih,

¹⁾ Primerjaj: Ksenofon: Republika Atenska, gl. I.

²⁾ T. zv. „νόμος γεωργικός“ izvira iz druge polovice VIII. veka.

da plača točno gospodarju dogovorjeno tangento, kakor bi bil vztrajal do kraja, pravi Harmenopol.“

„Da se pa ta slučaj prepreči, je zakon modro odredil, da ne sme nikdo vsprejeti tujega kolona; kdor ga vsprejme, bode ga dolžan vrniti gospodarju, kateremu je pobegnil; in ako bi se tej dolžnosti odtegnil, bode plačal dvanajst liber srebra državni blagajni, kakor napomina večkrat imenovani Harmenopol.“

Po teh georgijskih zakonih je delež letine, do katerega ima težak pravico, običajno šest sedmink.¹⁾ Chopin torej krivo nazivlje tega obdelovalca zemlje kolona. Drugi pisatelji zopet trdijo, da ni res, da so georgijski zakoni to razmerje stipulovali, nego da je dotični tekst spačen bil, ter da bi trebalo čitati „δεμνια θ“, a ne „δεμνιας“. V slednjem slučaju bi bil prejemal težak devet desetink, lastnik pa jedno desetinko.

Oton misli, da je to tolmačenje pogrešno z ozirom na to, da je težaku izprva pripadala šestinka, pozneje četrtnika, pa je, kakor pravi, težko misliti, da bi bila ta mera prekoračena.

Lastniku, kateri bi zahteval tangento preko zakona, grozilo se je s prokletstvom božjim.

Da se dobro razumejo odnošaji obdelovalcev zemlje pri Rimljanih, treba je imeti na umu, da je v Rimu ratarsko življenje imelo prehode skozi tri faze. V prvi, ki se steza do končanih punskih vojsk, so nezavisni ljudje živeli v obilici, država je posedovala ogromne prostore ter jedni in druga so izkoriščali dotične stanovalce kot kolone.

V drugi perijodi, ki končuje z zavladanjem cesarja Konstantina, se privatna posestva t. zv. latifundia razmičejo grozno v prostoru, običaji se pačijo, ter mesto nezavisnih delavcev prihajajo na red težaki robovi. Da bi jih otimali vojaški dolžnosti, upotrebjali so lastniki za poljsko delo samo sužnje. Poleg tega prihajali so od vseh stranij poljski pridelki na sejme v državi. Ta dvojna neprilika učinila je, da so lastniki zabredli v dolgove, koloni pa v toliko večje siromaštvo in poniževanje.

Nazadnje zavlada v družbi dan na dan večja korupcija in propadanje. Bremana, ki jih prenašajo pojedinci, postajajo neznosni, kakor se množi manija in razsipnost Cezarjev. Državi

¹⁾ „Μορτιτου μερο δεμνια S, χωροδορον μερος, δεμνιων επ“. Kar bi se lahko prevedlo: Deležnikov delež je šest delov, izročevalca zemlje jeden del.

so dohodki v obče zaprečeni. V tem hipu nastopa v sredo imperatorska oblast, ki državljanske odnošaje zbija v pravila, ter sodnike pribija k sodnicam, obdelovalce zemlje pa k zemlji.

Plemstvo, čim je zabogatelo, dalo je del svoje zemlje na obdelavanje svojim klijentom, pravi Festus: „Si patres dicti sunt, quia agrorum partes attribuerunt tennioribus perinde ac liberis.“¹⁾

Mommsen in Gloria²⁾ trdita, da je, kakor je prilika nanašala, zemljiški najemodajalec obdelovalcu dovoljeval jeden del plodov. To so proste pogodbe, in s temi se ne bomo bavili.

Izgleda pač, da tu ni moglo biti nobene prave kolonske pogodbe. Kolonovo pravo bilo je popolnoma prekarne naravi, ter ni on imel nobenega načina, da bi se proti „dominus fundi“ držal v posesti, ter je mogel biti vsaki čas iztiran. Kakor se nam zdi, ni bilo med strankama nikake juristiške vezí, niti pogodbenega sklepa. Poleg tega ni imel lastnik nobenega družega sredstva za osiguranje izplačila dogovorjenega dohodka, kot jedino le svojo pravico iztirati težaka in ga nadomestiti z drugim.

Vender bi rekli, da je neka analogija v teh odnošajih z onimi deležnega kolonstva, in po teh ni težko verovati, da se je to iz onega razvilo pri Rimljanih.

Prosti narod (plebejci) niso imeli tako ogromnih prostorov, ter so se oni tudi pri obdelovanji držali drugega sistema. Oni so se poprijemali deležnega kolonstva, kakor to pripoveduje Dionizij, Halikarnaski, in posebno tedaj, kedar jim je država vsled srečnega boja porazdelila kakošna daljna ozemlja.

(Konec prihodnjič.)

¹⁾ Festus: De verborum significatione.

²⁾ Mommsen: Römische Geschichte, I. — Gloria: Dell'agricoltura nel Padovano, IV, 28–29.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Troški za prisego nastopljeno pred pravomočnostjo razsodbe se ne prištevajo troškom nastopanja prisege, katere mora nasprotna stranka povrniti.

V sodbi okrajnega sodišča C. pridržano glavno prisego nastopil je toženec, med tem ko je tožnik vložil proti tej sodbi apelacijo. Višje deželno sodišče je razveljavilo prvo rzsodbo in odredilo dopolnitev razprave. Po sklenjeni razpravi je izšla v drugič rzsodba, katera se ujema s prvo z malo izpremembo tožencu pridržane prisege. Toženec je tudi to prisego nastopil, jo položil in zahteval povračilo obeh nastopov prisege.

Prva instanca ni prisodila troškov prvega nastopa prisege.

Vsled toženčevega rekurza je višje deželno sodišče v Gradcu uvažuje, da se tudi troški prvega nastopa prisege morajo prištevati troškom polozjenja prisege, posebno ker se je v obeh sodbah spoznalo na eno in isto prisego, in da je rekurent le vsled tožnikove proti prvi rzsodbi vložene, konečno pa brezuspešne apelacije bil primoran, dvakrat nastopiti prisege, ugodilo toženčevemu rekurzu ter tožencu prisodilo tudi troške prvega nastopa prisege in troške rekurza.

Najvišje sodišče je pa z naredbo z dne 4. septembra 1894, št. 10484 vsled tožnikovega revizijskega rekurza razveljavilo odločbo višjega sodišča ter obnovilo odlok prvega sodnika in tožencu tudi naložilo povrnitev troškov revizijskega rekurza, to pa uvažuje, da se troški nastopanja prisege iz prve rzsodbe, ki je bila od druge instance razveljavljena, ne morejo prištevati potrebnim troškom pravnega zagovarjanja, ker se je ta prisega nastopila prerano.

b) Zastavljanje omejenih in pogojnih pravic.

Pri vložku št. 17 kat. obč. L. vknjižena je lastninska pravica za A, a s pripomnjo, da sme sestra B potem, ko je dosegla svoja leta, zahtevati, da se odstopi njej brezplačno polovica omenjenega

zemljišča, toda le, če prevzame tudi polovico dolgov vknjiženih do 31. oktobra 1893. l.

Na podlagi zadolžnice prosil je upnik A-jev vknjižbe zastavne pravice v varnost posojila.

Tej prošnji ugodilo je deželno sodišče Ljubljansko z odlokom z dne 2. junija 1894, št. 5008, a le gledé polovice vložka št. 17. Gledé druge polovice se je pa zahtevanje zavrnilo, to pa uvažujé, da se je s preje omenjeno zaznambo omejila gledé ostale polovice lastninska pravica A-jeva, tako da ne more ž njo uže sedaj razpolagati, kakor hoče.

V rekurzu vložnem proti temu odloku pravi prositelj, da sicer sme poslužiti se A-jeva sestra B po doseženi polnoletnosti navedenih svojih pravic, a če ne bi hotela tega storiti, odpadeta veljava in vpliv te zemljiškoknjižne zaznambe. Obremenjenje vložka pa se more pač onemu dovoliti, ki ima za to temeljite razloge in sicer zopet z omejitvijo, da polovica zemljišča ni prizadeta po tej vknjižbi, če bi B zahtevala, izvršujoča svoje pravice, polovico posestva.

Graško višje deželno sodišče ugodilo je temu rekurzu z odločbo z dne 29. avgusta 1894, št. 8622 ter ukazalo, da se mora tudi na drugi polovici vložka št. 17 vknjižiti zastavno pravico (in to brez pristavka).

Razlogi.

Na vložku št. 17 vknjižena je lastninska pravica za A. Zaznamba, ki se nahaja pri tem vložku, je le razvezen pogoj, po katerem poneha sedanji lastnik biti lastnik polovice, če zahteva sestra B po doseženih letih drugo polovico (§-a 696. in 897. obč. drž. zak.). Pri tem se pa ne sme pozabiti, da je izvrševanje te pravice odvisno še od marsikaterih okolnostij. — Zastavljanja pogojnih in omejenih pravic pa ne ovira noben zakoniti razlog. Temveč reči se mora, da izhaja iz določeb §-ov 448. in 1065. obč. drž. zak., da je to povsem dovoljeno, seveda si ohrani pa tudi § 442. obč. drž. zak. svojo veljavo. — Z dovolitvijo zaprosene vknjižbe zastavne pravice pa se ne kalijo pravice sedaj še ml. B, ker mora prositelj razvideti iz zemljiške knjige, da je lastninska pravica dolžnika le omejena (§ 202. z. z.).

Izrecna zaznamba omejitve zastavne pravice gledé druge polovice je pa povsem odveč, ker je le-to glasom uprav navedene zakonite določbe ter vsled itak uže pri vknjižbi lastninske pravice zaznamovane omejitve samo ob sebi umevno.

Dr. S.

c) Pravica, da se sme iz vodnjaka zajemati voda, moti se uže, ako se vodnjak zasuje s snegom.

Z rabsodbo z dne 30. junija 1893, štey. 1683 zavrnilo je okrajno sodišče v Radečah sledečo tožbeno zahtevo:

Toženka Neža R., posestnica na C., pripoznati mora, da pri-stoji tožnici Ani Z. kot lastnici zemljišča vl. št. III kat. obč. Dvor pravica služnosti, da sme zajemati vodo iz zidanega vodnjaka, ki stoji na zemljišči toženke vl. št. 44 kat. obč. Dvor, da je motila to pravico, ker je zasula ta vodnjak s snegom, da ni bilo več moči, zajemati vode, vzdržavati se mora za naprej vsakega takega mo-tenja itd.

Razlogi:

Po vsebini in zahtevku tožbe trdi Ana Z., da ima pravico, zaje-mati iz vodnjaka, nahajajočega se na zemljišči Neže R. vl. št. 44 kat. obč. Dvor, vode in da jo je le-ta v tej pravici premišljeno in navlašč motila, ker je dala dne 9. januarija 1893. l. ta vodnjak tako zasuti, da ni bilo več moči jemati vode iz vodnjaka. Ko bi bila tožnica to svojo trditev tudi dokazala, bilo bi vsekako ugoditi tožbeni za-htevi, ali ravno nasprotno je dokazano, in s tem edini, ali bistveni ugovor toženke, namreč, da ni imela tožnica povoda k tožbi. To-ženka namreč popolnoma prizna, da je Ana Z. kot lastnica zemljišča vl. št. III kat. obč. Dvor in tam stoječe hiše št. 29 upravičena za-jemati vode iz pravnega vodnjaka in sicer toliko, kolikor je po-trebuje za hišo, ne tudi za živino. Tožnica je tekom pravde sicer trdila, da ima pravico tudi za domačo živino vode zajemati iz tega vodnjaka, če ne sme goniti živine na potok, ali to vprašanje je brez pomena za današnje pravdo, ker toži Ana Z. sploh zategadelj, ker ji je bajé toženka vodnjak zaprla, in bi ono vprašanje le moglo biti predmet posebni pravdi. Toženka pa je tudi priznala, da je res velela dne 9. januarija 1893. l. svojemu sinu sneg metati v pravdni vodnjak; storila pa to ni v namenu tožnici kratiti pravico do vode,

ali ji celo zabraniti to pravico, temveč le zategadelj, ker je bilo takrat zaradi izvanredno hude zime pomanjkanje vode v vodnjaku in da bi se bil ta z vodo zopet napolnil, kadar bi skopnel nametani sneg. Ana Z. bi bila upravičena k tožbi le, ko bi bila Neža R. velela vodnjak s snegom nametati premišljeno in navlašč v namenu, ovirati jo v izvrševanju pravice, da sme ondi vode zajemati, nji to pravico kratiti, ali vsaj če bi bila tožnica imela po pravici povod misliti, da je to storila Neža R. v navedenem namenu. Po izvedencih Janezu R. in Janezu P. dokazano je, da je bila okoli 9. januarija 1893. l. najhujša zima — (notorično je, da je bila tako huda, kakor uže veliko let ne) — da je v Dvorski občini sploh bilo pomanjkanje vode v studencih in vodnjakih, in da je bila ta nevarnost tudi za pravdni vodnjak, ki je »važen studenec«, t. j. tak, v kateri voda izpod površja zemlje doteka, na kateri ima mráz poseben vpliv. Potrdila sta tudi, da je v tem času komaj 5, oziroma 7 škafov vode doteklo tekom celega dne v pravdni vodnjak. Izvedenca potrdila sta tudi, da se pomnožuje voda v takih vodnjakih, ako se napolnijo s snegom, ki v vodnjaku skopni, in ga zopet z vodo napolni, da se to splošno vrši v sosednem M. in Tr.-skem okraji, kjer ljudje po zimi sploh ne bi imeli v vodnjakih vode, ako ne bi tako ravnali, da pa tako ravnajo, če tudi samo posamezno, tudi v Dvorski občini, in sta potrdila za to občino slučaj v C. in G., vaseh, ki sta prav blizo stanovanja toženke. Če je torej toženka storila to, kar je bilo tudi za tožnico koristno in prav potrebno, gotovo ni dala povoda k tožbi. Nikakor se torej ne more izprevideti, da bi bila toženka dala vodnjak s snegom nametati, da bi tožnici zabranila izvrševanje pravice, storila pa to tudi ni v namenu, ji to pravico kratiti in jo ovirati v njenem izvrševanju. Sneg nametan v vodnjak, kjer je bila višja temperatura, se mora v kratkem času raztopiti; ako je tožnica silno potrebovala vode, je lahko sneg odstranila in prišla do vode. To je tudi storila in lastni njeni priči M. Z., sestra tožnice, in Jernej R. sta potrdili, da so dobili po preteku nekoliko trenutkov toliko vode, kolikor so je potrebovali. Da je to delo toženka povzročila, je res, ali kakor izhaja iz navedenih okolnostij, storila je to v skupno njiju korist in ne zlobno; to ne more biti oviranje pravice služnosti, sicer bi bilo oviranje te pravice tudi to, ako bi n. pr. napravila toženka v vročini na sedaj odprti vodnjak streho, da ostane voda bolj hladna, in bi morala tožnica vselej

takisto vzdigovati pokrivalo, kader bi hotela zajemati vode. Tožnica je pa sama prav dobro vedela, da toženka ni imela namena segati v njeno pravico. V tožbi namreč sama prizna, da ji je rekla toženka, ko se je ž njo menila še pred tožbo gledé navedenega dejanja: »Vi vode znosite, da meni kalna ostane, jaz uže kalno dobim, zato sem dala snega nametati, da se razstopi, da bo več vode«. In priča Marjeta Z., sestra tožnice, je navedla, da ji je odgovoril sin toženke na njeno vprašanje, zakaj nametuje sneg v vodnjak: »Zato, da bo več vode.« Ni dvomiti, da je to priča svoji sestri sporočila. Tožnica morala je vsaj toliko premisliti, da tudi toženka v tedanji hudi zimi silno potrebuje vode iz vodnjaka, in da ne more biti njen namen, vodnjak tako s snegom zasuti, da ne bode niti tožnica, niti ona mogla kaj vode iz pravnega vodnjaka zajemati. Končno se mora poudarjati, da ni tožnica, kar je sama molče priznala, nikdar prenehala zajemati vode iz tega vodnjaka v toliki meri, kakor sploh katerokrat do danes. Da je našla tožnica dne 18. januarija 1893. l. vodnjak zopet s snegom nametan — kakor pravi priča, le deloma — je mogoče; toženka je zanikala, da je ona tudi to povzročila. To dejanje pa je brez pomena, ker se tožnica glasom tožbe po njem ne čuti žaljene in v tožbi o tem dejanji sploh ni nič omenila, akoravno se je vršilo pred tožbo; sploh pa bi o tem dejanji veljalo to, kar se je uže preje navedlo. Ni torej res, da je toženka tožnici navlašč in premišljeno zabranila, jemati vode iz vodnjaka, in da to vsled ravnanja toženke ni bilo mogoče. Tožnica ni imela povoda k tožbi in odbilo se je torej zahtevanje tožbe kot neutemeljeno.

Proti tej razsodbi pritožila se je tožnica. Višje deželno sodišče v G. predrugáčilo je razsodbo prvega sodnika z razsodbo z dne 18. oktobra 1893, št. 7773 ter ugodilo tožbeni zahtevi iz sledećih

razlogov:

Toženka priznava, da ima tožnica pravico zajemati vode, priznava tudi, da je dala vodnjak s snegom napolniti. Po pričah je nedvomno dokazano, da je bil vodnjak dne 9. januarija 1893. l. s snegom tako zasut, da se niti poznalo ni, kje je vodnjak, in da se ni moglo drugače do vode, kakor da se je odstranil sneg. Rešitev pravde je torej odvisna samo od vprašanja, ali je vložena actio confessoria bila actio nata ali ne. Ta tožba je samo utemeljena,

ako kdo upravičencu oporeka izvršitev stvarne pravice, ali pa ga v izvrševanju moti, kajti obvezanec ne sme ničesar storiti, kar bi obtežilo izvrševanje služnosti. Dokaz po izvedencih ni imel nikakega pozitivnega uspeha; krajevne navade, kako se postopa gledé takih vodnjakov, tudi ne morejo odločevati v tej pravni stvari. Z ozirom na to mora se reči, da je toženka vsaj izvrševanje služnosti ovirala, ker je brez dovoljenja tožnice, ne da bi jo bila poprej obvestila, popolnoma zasula vodnjak. To mnenje je tem bolj utemeljeno, ako se pomisli, da bi se bil v vodnjak ravno v zimskem času, ko je dovolj snega, lahko polagoma nametaval sneg, tako, da bi se neprenehoma lahko zajemala voda iz vodnjaka. Iz pričevanja prič sledi, da se ne bi bila v kratkem času stopila velika množina v vodnjak nametane snega. Upravičeno se torej ne more dvomiti, da je toženka nameravala res nekaj storiti, kar bi naj izvrševanje služnosti vsaj za nekaj časa oviralo. Uvažujé vse to, se je razsodba prvega sodnika predrugačila in se tožbeni zahtevi ugodilo.

Vsled revizije, katero je toženka vložila, potrdilo je najvišje sodišče razsodbo druge instance z razsodbo z dne 19. decembra 1893, št. 14517 iz istih razlogov.

Dr. Hrašovec.

d) Pomen povrnitve v prejšnji stan v posestni pravdi.

Mej hišama D-jevih dedičev in Janeza M. v T. h. št. 95 in 94 nahajal se je faktično skupni zid, v katerega je napravil Janez M. na svoji strani 4 izboke.

Vsled tega so ga tožili sosedi radi motenja posesti in po končnem odloku okrajnega sodišča v T. z dne 31. decembra 1890, št. 2521 se je spoznalo: »da so tožniki D-jevi dediči v izključni posesti tistega dela mejnega zidu mej hišo tožnikov št. 95 in toženčevo hišo št. 94, ki meji na tožiteljsko hišo in tvori v pritlični sobi se nahajajočo steno proti toženčevi hiši; da je toženec tožnike v tej posesti motil s tem, da je v svoji veži dal v imenovanem zidu izdolbsti izboke tako, da se je stena pritlične sobe tožiteljske hiše popolnoma predrla, deloma pa dobila razpoke; toženec je torej dolžan to pripoznati, in povrniti prejšnji stan v toliko, da se globina tretjega izboka od 27 cm skrajša na 24 cm in četrtega izboka

od 25 *cm* na 24 *cm*. Zahtevk, da se prejšnji stan po vsem povrne, se je pa zavrnil.

Leta 1893. vložili so svoječasní tožniki po varuhu proti Ivani M. kot vdovi in univerzalni pravni naslednici med tem zamrlega nekdanjega toženca sub praes. 7. aprila istega leta eksekucijsko prošnjo radi povrnitve v prejšnji stan, trdeči, da niti rajnik, niti njegova vdova, katera je bila prevzela temeljem prisojilne listine z dne 3. maja 1892, št. 689 vso zapuščino svojega moža, nista dala dosihmal globine napominanih dveh izbokov v smislu pravomočnega konečnega odloka skrčiti, in zahtevajoči, da se konstatuje dotični nepravilni položaj po izvedencih na lici mesta, zasliši eksekutinja in v smislu §-a 309. o. s. r. odredi, da se na stroške eksekutinje nji po konečnem odloku naložena naprava izvrši pod nadzorstvom avtorizovanega stavbenega mojstra.

Pri zaslišanji uprla se je eksekutinja prošnji prvič, češ, da ni bila podedovala od svojega soproga njegovega premoženja, marveč le prevzela zapuščino od otrók kot glavnih zakonitih dedičev v denarjih, odpovedavši se njej kot vdovi pristoječih dednih pravic, in češ, da torej ni bila univerzalna naslednica svojega moža, ampak le kupovalka zapuščine, katero je kupila temeljem inventara, v katerem mej dolgovi judikatna obligacija ni bila našteta, drugič, češ, da se je bila omenjena naprava uže davno izvršila.

Pri ogledu z izvedenci konstatovalo se je res, da sta se izboka do 24 *cm* globine zazidala, ampak da se to zazidanje ni vršilo tehnično pravilno. Iz tega izvajali so eksekventi z ozirom na mnenje izvedencev, da prejšnji stan vender ni povrnen, ker sta se izboka do propisane globine le z ometom zamazala, ne pa zazidala in ker torej po izreku izvedencev tehnično pravilno prejšnji stan, pri katerem je obstojal kompakten zid, ni povrnen.

Temu nasproti ugovarjala je eksekutinja, da za vprašanje povrnitve v prejšnji stan ne morejo biti in *possessorio summarissimo* merodajni pomisleki izvedencev, ker je tukaj jedino odločilno, ali se je povrnilo prejšnje posestno stanje.

V smislu konečnega odloka bilo je povrniti prejšnje posestno stanje v toliko, da se umakne eksekut iz sosedovega posestnega območja, v katerega je bil za 3 *cm* odnosno za 1 *cm* posegel, ker je ves zid debel 48 *cm*. Da se je eksekut res umaknil iz nasprotniškega posestnega

območja in da je torej prenehalo njegovo samostalno seganje v nasprotniško posest, konstatoval je ogled.

Kako se je pa tehnično izvršilo to umikanje, ne more biti predmet razpravljanja pri tej eksekuciji, niti ne morejo tehnične napake biti povodom eksekucije.

Na to zavrnilo je okrajno sodišče v T. z odlokom z dne 29. septembra 1893, št. 1608 eksekucijsko prošnjo: uvažujé, da se je konečni odlok z dne 31. decembra 1890, št. 2521 izdal le proti Janezu M., ne pa proti sedanji eksekutinji Ivani M., in da je Ivana M. le prevzela zapuščino Janeza M. od njegovih dedičev, ter je torej ni smatrati za univerzalno pravno naslednico zamrlega Janeza M., in uvažujé, da se sedanji položaj izbokov popolnoma zлага z odredbami konečnega odloka, ker sta se izboka uže skrčila do dovoljene globine.

Vsled rekurza izvršiteljev predrugačilo je višje sodišče v G. prvi odlok in ugodilo eksekucijski prošnji z odločbo z dne 29. decembra 1893, št. 12755 uvažujé, da se je tožencu Janezu M. pod eksekucijo s konečnim odlokom naložila povrnitev prejšnjega stanu gledé globine izbokov; uvažujé, da sta se izboka po izreku izvedencev le z ometom do propisane globine zamazala; uvažujé, da po mnenji izvedencev ta naprava ni istovredna prejšnjemu kamenitemu zidu, in da torej prejšnji stan po izvedeniškem izreku ni povrnen, kar eksekucijsko prošnjo opravičuje; uvažujé, da je sicer Janez M. prvotni toženec leta 1891. zamrl in da so se k njegovi zapuščini priglasili njegovi nedoletni otroci, da se je pa zapuščina Janeza M. vsled dedne poravnave njegovi vdovi s pravicami in bremenami proti odpravku v znesku 300 gld. za vsakega otroka in natura prepustila, in da je torej vdova po §-u 1278. obč. drž. zak. vstopila kakor v vse pravice tako tudi v vse dolžnosti zapustnikove; in uvažujé konečno, da je vdova torej tudi zavezana izpolniti zapustnikovo dolžnost iz konečnega odloka, seособno ker ta dolžnost ni zgolj osebna, katero bi le zapustnik izpolniti zamogel.

Vsled revizijskega rekurza v II. stopinji propadle eksekutinje, ki je v svoji pritožbi pobijala nazore višjega sodišča gledé pasivne legitimacije in naglašala uže pred prvim sodnikom obrazloženi pomen povrnitve prejšnjega stanu in possessorio kot povrnitev posest-

nega položaja, predrugačilo je najvišje sodišče odločbo višjega sodišča ter potrdilo odločbo I. stopinje z odločbo z dne 1. majnika 1894, št. 5283 uvažujé, da je z ozirom na propise 31. poglavja o. s. r. dovoliti eksekucijo temeljem sodiškega izreka le v obsegu dotične odločbe; uvažujé, da se je s konečnim odlokom z dne 31. decembra 1890, št. 2521 tožencu Janezu M. naložilo povrniti prejšnji stan le v toliko, da se globina izbokov skrči na 24 cm; uvažujé, da je s tem le rečeno, da mora ostalo zidovje v debelosti 24 cm ostati v posestnem območji tožiteljskem; uvažujé, da po izreku izvedencev izboka faktično dovoljene globine 24 cm ne presegata; uvažujé, da konečni odlok ni zavezal Janeza M. skrčiti globino izbokov do 24 cm na kak določen način ali pa odstraniti konstatovane razpoke, ker se je v konečnem odloku tožbena zahteva gledé popolne povrnitve prejšnjega položaja izrecno zavrnila in konečno uvažujé, da se pri tem položaji temeljem napominanega konečnega odloka proti Janezu M. odnosno njegovi vdovi kakšna nadaljnja eksekucija gledé poprave mejnega zidu dovoliti ne more, da je marveč tožiteljem dovoljeno svojo morebitno nadaljnjo škodo iz motilnega dejanja Janeza M. ugotoviti rednim pravnim potom.

O sporni legitimaciji se najvišje sodišče ni izrazilo.

e) Odškodninsko pravico po §-u 1327 obč. drž. zak. ima vsakdor, katerega je bil usmrčeni dolžan vzdrževati. Stariši imajo to pravico le pod uveti §-a 154. obč. drž. zak.

Prvo sodišče je zavrnilo tožbeno zahtevo, naj se obsodi toženec Miha O., da ima plačati tožnikoma Janezu in Barbari P. odškodnine za njima odvezto pripomoč in podporo, ki bi jo bila dobivala od svojega sina Jožefa P., katerega je toženec dne 21. maja 1893. l. ubil, letnih 50 gld. za dobo desetih let v znesku 500 gld.

Razlogi.

Po pravnomočni kazenski razsodbi c. kr. okrožnega sodišča Celjskega z dne 2. avgusta 1893, št. 11.969 je dokazano, da je toženec Miha O. dne 21. maja 1893. l. dvakrat ustrelil med fante, kateri so trgali njegov plot, ter je pri tem zadel Jožefa P., sina

tožnikovega, in ga usmrtil, da se je torej zakrivil dejanja, od katerega je uže po njegovih naravnih, vsakteremu lahko znanih nasledkih izprevideti zamogel, da utegne napraviti nevarnost za življenje in telesno varnost ljudi. Zavoljo tega dejanja je bil Miha O. tudi spoznan za krivega pregreška po §-u 335. k. z. S tem je dognano, da se je Miha O. zakrivil dejanja vsled velike nemarnosti (culpa lata), zaradi katere je po §-ih 1295., 1327. in 1331. obč. drž. zak. tudi zasebnopravno odgovoren za škodo nastalo vsled njegovega dejanja in za izgubljeni dobiček. Tožnika sta dokazala po pričah in po izvedencih, da je bil Jožef P. posebno priden, tudi v sadjereji in vino-reji izveden delavec in da je bila njegova delavna moč, katera jima je odvzeta vsled njegove silovite smrti, pri njunem zemljišči najmanje 50 gld. na leto vredna ter zahtevata, opirajoč se na določilo §-a 1327. obč. drž. zak., od Mihe O. odškodnino za njima skozi dôbo desetih let odvzeti dobiček v vkupnem znesku 500 gld. Določilo §-a 1327. obč. drž. zak., da se morajo v slučajih, če iz poškodovanja nastopi smrt človeka, plačati ne samo vsi troški, ampak je treba tudi zapuščeni ženi in otrokom usmrčenega to povrniti, kar jim je vsled tega odšlo, je izjema nasproti pravilu §-a 1295. obč. drž. zak., po katerem je vsakdo upravičen, od poškodovalca tirjati povračilo škode, katero je njemu prizadjal. To izjemo treba torej natanko razlagati in ni je moči po analogiji raztezati na druge osebe kot na ženo in otroke usmrčenega. Stariši usmrčenega torej v slučajih §-a 1327. obč. drž. zak. niso upravičeni, zahtevati od poškodovalca povračilo tega, kar so vsled smrti svojega sina izgubili, če bi tudi bili siromašni ter bi jih bil po §-u 145. obč. drž. zak. sin vzdrževal, kar pa se v tem slučajih ni godilo, ker so imoviti in imajo precejšnje posestvo. Po občnih določitih §-ov 1295., 1323., 1324. in 1331. obč. drž. zak. pa se tožnikoma ne more odrekati pravice, zahtevati odškodnino, ker sta poškodovana na svoji imovini, in poškodovalec Miha O., kateremu se je dokazala velika nemarnost, je po navedenih zakonitih določitih dolžan, povrniti tožnikoma dobiček, kateri sta izgubila vsled njegovega dejanja, če se dokaže kavzalna zveza med izgubo dobička in dejanjem toženčevim. Dasiravno sta izvedenca cenila delo usmrčenega Jožefa P. na leto na 50 gld., se vender ne more trditi, da sta tožnika na leto 50 gld. izgubila, ker se ne sme prezreti, da sta morala preskrbovati svojega sina s potrebno obleko, mu dajala tudi manjše zneske i. t. d. in da so dotični troški vsaj

enaki če ne večji kot letna hlapčevska mezda. Za izgubljeni dobiček more se torej smatrati le znesek, za kateri presega vrednost Jožef P. jevega dela delo navadnega hlapca, kateri dobiva na leto 30 do 40 gld. mezde, in to bi bilo po mnenji izvedencev na leto 10 do 20 gld., za deset let 100 do 200 gld. Pa tudi za to izgubo ne more biti toženec odgovoren, če se pomisli, da Jožef P. ni bil imovinski kos svojih starišev, da je zamogel vsak dan domačijo zapustiti ter iti, kamor mu drago, kakor je to storil njegov stareji brat, da je tudi mogoče, da bi ga vzela kaka bolezen.

Apelacijo tožnikov je višje deželno sodišče v Gradcu zavrnilo z rzsodbo z dne 6. junija 1894, št. 5522 iz sledečih

r a z l o g o v.

Iz določil §-a 1327. obč. drž. zak. v zvezi z določbo §-a 1295. obč. drž. zak. in iz zgodovinskega razvoja prvoimenovanega določila je moči sklepati, da nimajo v slučajih usmrtitve odškodninske pravice le v §-u 1327 leg. cit. navedene osebe, ampak vsakdor, katerega je bil usmrčeni dolžan vzdrževati, bodi si kot glava rodovine, bodi si iz drugih razlogov.

Po nekod imajo to pravico tudi stariši, seveda le pod uveti §-a 154. obč. drž. zak., katerih pa, kakor je uže prvi sodnik dokazal, tukaj ni. Če bi torej po izidu pravde tudi res bilo, da trpita tožnika po smrti svojega polnoletnega sina, ker morata sedaj pogrešati delo katero je opravljal, vsaj posredno škodo na svoji imovini, se ne moreta pognati za to škodo v smislu §-a 1293. obč. drž. zak., ker njima z ozirom na njune imovinske razmere sedaj ne bi pristojala nobena pravica do podpore od strani svojega umrlega sina.

Iz upravne prakse.

K razlagi zakona z dne 28. decembra 1887, št. 1. drž. zak. z 1. 1888.

V Kropi na Gorenjskem goji se uže dolgo vrsto let žrebljarski obrt na način, spojen s posebnimi krajnimi navadami. S to industrijo pečata se namreč dve vrsti ljudi: 1. trgovci, ki kupujejo ¹⁾

¹⁾ Preje, dokler se je še kopala ruda v Kropi ter topila v sedaj zapalem plavži, ni bilo treba železa kupovati ter niso bili liferantje surovega materijala trgovci, pač pa rudarski družabniki.

železo večinoma od industrijske družbe kranjske ter je prodajajo izdelovalcem žrebljev, od katerih zopet kupujejo nakovane žreblje; — ter 2. izdelovalci žrebljev.

Izvršuje se pa cel obrt večjidel tako: Trgovec proda žrebljarju količino kovnega železa ter sklene ž njim takoj pogodbo, da mu proda izdelovalec potem za določeno ceno množino žrebljev, katere se zaveže izdelati v določenem času — recimo v 14. dneh ali v 3 tednih. — Če se je to zgodilo, poišče si žrebljar, ki mora sam imeti kovno orodje ter si sam priskrbeti potrebno oglje, kovišče. Po celi Kropi raztreseno je veliko število kovačnic, mimo katerih teče potok. V teh kovačnicah nahajata se navadno po dve ješi, katerih je vsaka montirana z malim dvostranskim mehkom. Ta meh oskrbuje nizko vodno kolo, katero žene mimotekoči potok. Po zimi pa, če potok zamrzne, oskrbljujeta to delo navadno dva deset- do dvanajstletna dečka na ta način, da premikata semtertje drog, ki je priklopljen na vodno kolo. — Cela naprava je jako primitivna. — Okolu popisanih ješ postavljeno je po 9 do 10 nakel s stojiščem za orodje, izdelke, železo itd. Ta kovišča so last različnih oseb. Nekaterikrat je ješa z vsemi okolu nje stoječimi nakli vred lastnina ene osebe, ali pa poseduje 3 do 4 nakel druga, ostale pa zopet druga itd., sploh kakor nanese ravno slučaj. Iz radovljiške zemljiške knjige razvidi se te velezanimive lastninske razmere, o katerih se ne more tu nadalje govoriti, le toliko bodi omenjeno, da se ne pečajo vsi posestniki ješ in nakel s kupčevanjem železa in izdelovanjem žrebljev ter da je tudi več »trgovcev«, ki nimajo ješ.

Za izdelovanje žrebljev potrebno kovišče pridobi si žrebljar — (ako ni sam posestnik ješe, kar je pa redek slučaj) — na ta način, da vzame potrebno število nakel v najem od posestnikov — ne da bi gledal na to, je li dotični posestnik ješe oz. nakel identičen s trgovcem, od katerega je dobil železo. Plača se najemnina 10 kr. za naklo in teden. Če je delo dogotovljeno, izroče se žreblji osebi, katera je žreblje uže prej kupila ter se obračuna. Razmerje je torej tako, da ima kupec žrebljev proti žrebljarju, ki mu ne bi v pravem času izročil prodanih žrebljev, le civilno tožbo. Drugače je to v bližnji Kamni gorici, kjer je žrebljar pravi delavec v akordu, dobi od svojega delodajavca železo ter mu mora v gotovem času izročiti žreblje, od katerih dobi mezdo dogovorjeno za 1000 ko-

madov.¹⁾ Ako tak delavec železo zapravi, zakrivi dejanje kaznivo po §-u 183. oz. 461. k. z.

Ko je leta 1890. zahtevala zavarovalnica delavcev proti ne-
zgodi za Kranjsko itd. v Trstu, naj se izreče, da se morajo tudi ti
žrebljarji v Kropi, zavarovati v smislu zakona z dne 28. decembra
1887, št. 1. drž. zak. ex 1888, ter je končno tudi ministerstvo no-
tranjih zadev se z odločbo z dne 22. marcija 1892, št. 1269 pri-
družilo temu nazoru, vložili so prizadeti »trgovci« pritožbo do
upravnega sodišča, v kateri so razložili cel položaj, pojasnili po
spričevalu županstva krajne razmere ter končno poudarjali, da žreb-
ljarji nizo zavezani do zavarovanja in sicer:

1. ker niso delavci temveč mali podjetniki, ki se pečajo z do-
mačo industrijo posebne vrste;

2. ker tu ni obrta v smislu navedenega zakona, kateri zahteva,
da morajo delavci delati v lokalni bodisi lastnem ali pa najetem po
delodavcu, tu pa si sami najamejo kovišča, pa redko kedaj od osebe,
za katero izdelujejo žreblje ter

3. ker se ne more imenovati meh gnan po vodnem kolesu
»stroj z vodno silo«.

Z razsodbo z dne 23. novembra 1893, št. 3923 za
vrglo je upravno sodišče to pritožbo.

Razlogi.

Pritožniki izpodbijajo dolžnost zavarovati svoje žrebljarje, na-
loženo jim po navedeni min. naredbi v subjektivnem in objektivnem
oziru. Sklicujejo se pa pri tem na to, da sklepajo s svojimi žreb-
ljarji le kupne pogodbe ter da niso ž njimi bodisi v službenih ali
mezdnih razmerah. Poudarjajo pa tudi, da se ne rabi pri izdelovanju
žrebljev noben stroj z vodno silo, sploh noben »motor«.

Upravno sodišče uvaževalo je pred vsem, da ne more biti od-
ločilna le pravniška oblika, v kateri se vrše dogovori mej podjet-
niki in delavci gledé pravnih razmer merodajnih za uporabo zakonov,
kateri so nastali izključno le iz narodnogospodarskih vodil ter slu-
žijo narodnogospodarskim namenom, temveč, da se mora smatrati
odločilnim le svojstvo, katero imajo te pravne razmere po svojih
gospodarskih namenih. Tej vrsti pripadajo gotovo tudi vsi zakoni,
ki se tičejo zakonodajstva gledé zaščita delavcev.

¹⁾ Radi tega se imenujejo v Kamni gorici ti delavci »stavžentarji«.

Potem tu ne gre za vzajemna kupna, oziroma prodajalna opravila, temveč za namezno pogodbo oziroma za akordno delo, katero mora opraviti žrebljar-kovač trgovcu z žreblji. Kajti ravno tako, kakor se godi glasom pritožbi priloženega formularija, vzajemni nakup in prodaja kovnega železa in žrebljev v istem pravnem pismu, isto tako mora se obestransko obračunati ter plačati pogojene kupnine v istem dvatedenskem obroku, v katerem se morajo tudi izročiti in quanto et quali uže preje določeni izdelki. Pa tudi s tem, da plača žrebljar kupnino za železo prejeta na upanje, se ne more žrebljar oprostiti od izročitve izdelkov trgovcu, temveč mora, kakor se razvidi iz formularija priloženega pritožbi, pustiti si odračunati od kupnine določene za žreblje za polovico povišano kupnino za železo (12 gld. mesto 8 gld.), če ne izroči žrebljev v pravem času.¹⁾

Izdelovanje žrebljev vrši se torej na račun pritožnikov kot trgovcev z žreblji. Edino le ti morejo razpolagati s plodom dela žrebljarjev, kakor se jim zdi primerno. Oni morejo izkoristiti vsak položaj trga ter čakati z razpečavanjem pridelkov, če mislijo da čas prodaji ni ugoden. Žrebljarjem pa prizadene škodo ter jim krajša zaslužek, če ne bi o pravem času izročili svojih izdelkov.

Ta zaslužek pa obstoji iz razločka mej cenami za železo in cenami za žreblje, katere so se določile uže poprej. V tem razločku so seveda zapopadeni tudi troški za izdelovanje, to je za ogenj, za orodje itd. Še le ostanek je mezda, ne pa podjetnikov dobiček, koji imajo edino le pritožniki kot pravi pravcati podjetniki.

Razvidno je povsem, da ni vzajemna kupna pogodba, katera se sklepa mej trgovci in žrebljarji, po svojem bistvu in učinku ničesar drugzega nego akordno razmerje, pri katerem zavzemajo žrebljarji mesto delavcev, trgovci pa mesto delodavcev ali pa podjetnikov v smislu §-a 11. zakona z dne 28. decembra 1887. št. 1. drž. zak. z leta 1888.

¹⁾ Upravno sodišče gotovo ni prav raztolmačilo v slov. jeziku sestavljene kupne pogodbe, v kateri kupuje žrebljar od trgovca za 8 gld. železa ter se zaveže izročiti trgovcu v 14 dneh gotovo število izdelkov, za katero mu trgovec obljubi kupnino 12 gld. Obračun se vrši v 14 dneh na ta način, da se odšteje od kupnine za žreblje v znesku 12 gld.

v obljubi žrebljarja ostala kupnina za železo 8 »

ostanek 4 gld.

se pa izplača žrebljarju v gotovini, kolikor ni uže prejel od trgovca jestvin in drugih stvari na upanje.

Akoravno je — kakor se poudarja v pritožbi — žrebljarjem dovoljeno izdelovati žreblje na koviščih lastnih pritožnikom ali drugim osebam, ne preminja ta okolnost prav ničesar gledé obstanka baš omenjenega akordnega razmerja, kajti troški izdelovanja zapopadeni so v kupnini dogovorjeni uže vnaprej ter ostanejo vedno tisti.

Torej imajo žrebljarji vedno isti »risico«, morajo se pa zavezati izročiti vse izdelke svojega truda pritožnikom kot akordantom ter ne smejo, kakor se je to uže poudarjalo, zahtevati nobenega podjetniškega dobička.

V pritožbi se pa v obče ne trdi, da se ne izdelujejo žreblji v kovačnicah pritožnikov. Nasprotno je dokazano po spričevalu okrajnega glavarstva v Radovljici, da so vsi pritožniki podvrženi kot posestniki žrebljarnic pridobitnemu davku. Iz tega pa sledi, da so se pečali obrtoma z le-tem podjetjem za časa, ko so se izrekli zavezanimi do zavarovanja. Ne pride pa v poštev, da so pridobninske liste potem vrnili.

Sedaj je le še pretresovati, je li obrat sam takošen, da je podvržen zavarovanju proti nezgodam. Tudi temu se mora pritrditi, kajti obrat je neizpodbijano obrt, pri katerem se uporablja gonilna naprava, katero žene vodna sila. Da je to gonilo povsem priprosto, da se nahaja zunaj delarnice ter da služi le za napenjanje mehov, nima nobenega pomena.

Zakon o zavarovanju proti nezgodam namreč ne razločuje v tem oziru ničesar, le § 3. pooblašča ministerstvo za notranje stvari, da izključi iz okrožja podjetij podvrženih zavarovanju posamezna podjetja, katera niso spojena z nevarnostjo nezgode. Potem ni neobhodni pogoj dolžnosti zavarovanja, da obstoji nevarnost nezgod; pač pa pravi zakon v §-u 1. odstavek tretji št. 2., da so obrtni ali poljedelski in gozdarski obrati, pri katerih se rabi ali parni kotel ali pa tako gonilo, katero dela ali z elementarno silo (veter, voda, plin, elektriciteta, par itd.) ali pa se vrti po živalih, ravno tako podvrženi zavarovanju, kakor tovarne itd.

Torej se je pritožba morala zavreči.

Dr. S.

Književna poročila.

Mjesečnik pravnčkoga društva u Zagrebu prinaša v br. 10. za mesec oktober naslednji razpravi: Četrti obči kongres medjunarodne kriminalistične udruge. Poročilo dra. Šilovića. — Fantazija u pravu. Prevod predavanja dr. Henrika Dernburga v pravniškem društvu na Dunaji dne 21. marca t. l.

Die strafrechtlichen Nebengesetze des oesterreichischen Rechtes. Dr. Carl von Fürstl. Wien. F. Tempsky. 1894. I.—III. Heft. Cena I. in III. zvezku po 1 gld. 60 kr., II. zvezku 2 gld.

Pravilo člena IV. cesarskega patenta, s katerim se je uvedel kazenski zakonik z l. 1852., da se smejo kaznovati kot hudodelstva, pregreški in prestopki le tista dejanja, katera določuje kazenski zakonik kot taka, je doživelo tekom let premnogo izjem. Zakonodajstvo ni moglo čakati toliko časa, da se dogotovi do cela novi kazenski zakon, ampak treba je bilo odpomoči najnujnejšim potrebam, katere so se pojavljale, z novelami. Naravna posledica ustavnih določil o pravicah državljanov so bili zakoni, ki varujejo kršenje teh pravic in dobili smo zakone v varstvo osebne svobode, pisemske in listovne skrivnosti, hišne pravice i. t. d. Gospodarski odnošaji so zahtevali, da so se izdali zakoni proti oderuštvo, zoper obrezuspešenje prisilnih izvršil in enaki; anarhistični izgredi so provzročili zakon o rabi raznesilnih tvarin in ravnanja ž njimi. Tudi občna vojna dolžnost ni ostala za kriminalista neplodna, kajti v novem vojnem zakonu mu vstvarja več prestopkov in pregreškov, o katerih je poklican soditi civilni kazenski sodnik, ki pa bo moral tudi poznati celo novo vrsto hudodelstev in pregreškov, o katerih mu bo prilično soditi zaradi dejanj, katera ima v mislih zakon o neposlušnosti proti pozivnemu povelju k vojni službi.

Novele te vrste se množe in vsako leto nam objavlja državni zakonik nove zakone, ki jih mora vsak, kateri se peča s kazenskim pravosodstvom, ali v celem obsegu ali pa vsaj deloma uporabljati. Ker so ti zakoni po raznih letnikih državnega zakonika raztreseni, prizadeva marsikomu prepogostoma uže dobava samega besedila zakonovega težave, ker ni vedno pri rokah najnovejši „Manz“, v katerem so vsi ti zakoni natisnjeni; literatura in pravoreki o dotičnih tvarinah, pa mu navadno celo niso pristopni, saj ni lahko teh po tolikih različnih listih raztresenih sestavkov imeti v evidenci in posledica tega je, da se ravno gledé kaznivih dejanj, katera so obravnavana v teh dodatnih zakonih, v naši pravniški praksi največ greši. Prepogostoma se opaža negotovost in zmotnja gledé prašanj, katera sta judikatura in literatura uže rešili. Kaj čuda, saj dotičnik ni izvedel, da so se z istim prašanjem, katero njega mori, drugi uže pečali in je tudi rešili.

Zelo nam je torej vstreženo z zbirko, katero s tem naznanjamo in kateri je namen, objaviti sčasoma komentare vseh dodatnih kazenskih

zakonov. Dosedaj so izišli trije zvezki. Prvi zvezek obsega odušični zakon, zakon zoper obrežuspešenje prisilnih izvršil, zakon v obrano obrtnih znamenkov, vojni zakon (v kolikor se tiče kazenskega prava) in zakon o neposlušnosti proti pozivom k vojni službi. Drugi zvezek obsega ves društveni zakon, zakone o shodnem pravu, v varstvo osebne svobode, v varstvo hišne pravice, v varstvo listovne in pisemske skrivnosti, zakon proti nakupovanju volilnih glasov, zakon o združenem pravu in zakon o raznesilnih tvarinah. Tretji zvezek pojasnjuje zakone o vlačuganju, o živalski kugi in o goveji kugi.

Besedilo zakonov se pojasnjuje s pomočjo materijala, kateri podajajo razprave zakonodajnih korporacij, vestno se uporablja vsa literatura, kar nje je o posameznih prašanjih in navedejo se pravoreki istotako najvišjega kakor tudi upravnega sodišča in ker se mnogo določil teh dodatnih zakonov strinja s sličnimi določili v Nemčiji veljavnih zakonov, podaja pisatelj tudi odločbe nemškega državnega sodišča v Lipskem in nemško literaturo. Praktik, kateri se hoče na hitrem poučiti o tem, kar velja o katerem prašanji v literaturi in v pravosodju, bo našel v ti knjigi zanesljivo pojasnilo in priporočamo jo zaradi tega slovenskim pravnikom kar najtopleje.

Dr. J. B.

Geschichte des deutschen Privatrechtes. Thudichum. — Stuttgart. 1894.

— Enke.

Eisenbahnrechtliche Entscheidungen. Röhl. VII. letnik. — Na Dunaji. 1894.

— Hartleben.

Die Rechtsurkunden der österr. Eisenbahnen. Schuster & Weber. 16. in 17. zvezek. — Na Dunaji. 1894. — Hartleben.

Die gesetzliche Regelung des Ausverkaufes. Dr. Vladimir Pappafava. — Na Dunaji. 1895. — Breitenstein.

Ueber die Behandlung der verbrecherischen und arg verwahtosten Jugend in Oesterreich. — Na Dunaji. 1894. Manz.

Autorrecht und Rechtssystem. v. Treydorf. — Mannheim. 1894. — Bensheimer.

La science du Point d'Honneur. Czsabbon. — Paris. 1894. — Quantin.

Razne vesti.

V Ljubljani, dne 15. novembra 1894.

— (Iz kronike društva „Pravnika.“) Kakor smo poročali uže zadnjič v našem listu, želi odbor „Pravnika“, da bi se prirejali v zimski sezoni vsaj po jedenkrat na mesec društveni večeri. Da bi se oživotvorila ta želja, priredil je odbor dne 10. t. m. prvi letošnji društveni večer. Odborovemu pozivu odzvalo se je nad 20 društvenikov. Večeru predsedoval je društveni podpredsednik g. dr. Val. Krisper. Ko je pozdravil prišlice, spominjal se je v svojem govoru najznaemitejših dogodkov

iz zadnje društvene kronike in na to izjavi, da odbor želi, da bi se odslej čim večkrat prirejali društveni večeri, in meni, naj bi se sklenilo uže danes, da se prirede društveni večeri po enkrat na mesec in na programu teh večerov bodi, ako ne oglasi noben član predavanja kake znanstvene razprave, razgovor praktičnega slučaja. Član g. dr. J. Kušar pozdravlja to odborovo misel, ki bode, ako se uresniči, donášala največjo korist društvenemu glasilu. Toplo podpira torej odborov nasvet. Podpredsednik g. dr. V. Krisper kostatuje, da so društveniki zadovoljni z odborovim nasvetom ter priporoča, naj vsakdo izmed navzočih tudi pri drugih agituje, da bodo naši društveni večeri mnogobrojnejše obiskani. Odbornik g. dr. D. Majaron spominja se, da se je sicer uže večkrat sklenilo, naj se prirejajo društveni večeri pogosteje, toda vsakokrat je stvar zopet zaspala. Da se pride temu v okom, določi naj se na vsakem društvenem večeru, za prihodnji večer, ali pa uže takoj sedaj po žrebu, kdo naj predava. Predsednik g. dr. Val. Krisper pritrjuje sicer temu nasvetu, vendar misli, naj oglase najprvo društveniki prostovoljno predavanja. Član g. dr. K. Triller navetuje, naj se predmetom predavanj izvolijo vedno slučaji, ki še niso pravomočno sojeni, ker so taki slučaji mnogo zanimiveji, kakor oni, o katerih je uže znana razsodba najvišjega sodišča. Društveni tajnik upira se predlogu, naj se pledirajo na društvenih večerih praktični slučaji, ker bi društveno glasilu od teh imelo premalo koristij. Na to pojasni g. dr. K. Triller, da imajo znanstvene razprave seveda vedno prednost pred praktičnimi slučaji in le, ako bi razprav ne bilo na razpolago, naj se praktični slučaji razmotrivajo. Pri glasovanji o odborovem nasvetu sprejel se je predlog, naj se prirejajo v tej zimski sezoni vsaj po jedenkrat na mesec društveni večeri. Ker se ni oglasila nobena razprava, določil se je za prvi prihodnji večer razgovor o sledečem slučaji: Nekdo razproda svoje zemljišče, pri katerem je vknjižena zastavna pravica za posojilno tirjatev kreditnega zavoda N. trem osebam: A, B in C. Nobeden izmed kupcev ne prevzame te tirjatve v svojo plačilno obljubo, ampak vsaki koj plača vsó kupnino prodajalcu, kateri se obveže v enem letu preskrbeti pri vseh treh vložkih, na katerih ostane začasno za navedeno tirjatev vknjižena vkupna zastavna pravica, izbris te zastavne pravice. Prodajalec tega ne stori, pa tudi tirjatve ne plača in ker je med tem obubožal ter pri njem ni ničesar dobiti, toži kreditni zavod N edino le kupca A s hipotekarno tožbo za ves znesek ter dobi od njega popolno plačilo. A sedaj s tožbo zahteva, naj mu povrneta B in C razmerno njegov potrošek, s katerim je razbremenil tudi njuna zemljišča. Tožnika zastopa g. dr. Karol Triller, stališče toženca g. dr. Janko Babnik. Dan prihodnjemu društvenemu večeru naznanil se bode pravočasno po dnevnikih in ljubljanski člani vabili se bodo poleg tega, kakor običajno.

— (Osobne vesti.) Imenovani so: namestniški koncipisti v Trstu dr. Josip Breitenberg pl. Zenoburg, Friderik Bossi-Fedrigotti, Herman Osti in Oton Schneider začasnimi okrajnimi komisarji; konceptni praktikanti v Trstu dr. Makso vitez Funk, Edvard Fabiani

in dr. Bernard Karminski namestniškimi koncipisti; sodni pristav pri okrožnem sodišči v Gorici Alojzij dell'Ara tajnikom pri istem sodišči; finančna koncipista Herman pl. Nickerl in dr. Rudolf Rožnik komisarjema in konceptna praktikanta Karol Pogačar in Makso Kosta-njevec finančnima koncipistoma pri finančnem ravnateljstvu v Ljubljani. — Odvetnik dr. Josip Stanič v Tolminu preseli se dne 1. januarja 1895. l. v Gorico.

— (Notarska zbornica kranjska) imela je dne 14. oktobra t. l. svojo letošnjo redno glavno skupščino. Na dnevnem redu bila so poročila funkcionarjev in volitev odbora. V odbor izvolili so se jednoglasno vsi dosedanji člani in sicer: dr. Jernej Zupanc predsednikom, odborniki pa: Ivan Gogola, Ivan Plantan, dr. Fran Vok, vsi v Ljubljani, V. Globočnik v Kranji, Janko Kersnik na Brdu in Luka Svetec v Litiji.

— (Posledki kazenskega pravosodja na Kranjskem in v sosednih deželah v l. 1890.) Na Kranjskem obsodilo se je radi hudodelstev 909, radi pregreškov 138 ter radi prestopkov 8694 oseb; na Koroškem radi hudodelstev 658, radi pregreškov 71 ter radi prestopkov 6693; na Štajerskem pa 1898, oziroma 196 in 136 oseb. Kar se tiče relativne številke, je Koroško od teh dežel imenovati na prvem mestu. Od 10.000 prebivalcev obsodilo se je namreč tam radi hudodelstev 18,4, radi pregreškov 2,0 in radi prestopkov 187 oseb; na Kranjskem pa 18,3 oziroma 2,8 in 175, ter na Štajerskem 14,9 oziroma 1,5 in 136 oseb. — Od 10.000 prebivalcev kaznovalo se je na Koroškem 208, na Kranjskem 196, na Štajerskem pa le 152. Kaznovano je bilo radi hudodelstva uboja na Kranjskem 13 oseb, na Koroškem 7, na spodnjem Štajerskem 11, radi težke telesne poškodbe 358, oziroma 109 in 224, radi lahke telesne poškodbe 1548, oziroma 1104 in 1486; radi hudodelstva tatvine 214, oziroma 321 in 283; radi prestopka tatvine 1369, oziroma 1260 in 1456; radi težke nečistosti 23, oziroma 25 in 22. Vidi se, da ima Koroška več obsodb radi hudodelstva tatvine nego Kranjska in sicer na 10.000 prebivalcev 8,9, Kranjska pa le 4,3, spodnji Štajer pa 6,3, gledé prestopkov tatvine pa 35,2, oziroma 27,5 in 32,7. — Od 100 kazenskih slučajev se je postopanje ustavilo na Kranjskem v 60,3, na Štajerskem v 67,4 in na Koroškem v 66,1 slučajih ter so se ostali obtoženci oprostili v 11,3, oziroma 11,8 in 10,0 slučajih.

— (O posredovanji odvetnikov pri poskusu sprave v zakonskih sporih.) V zadnjem času pripetilo se je pri nekaterih naših deželnih sodiščih, da se je hotelo zabraniti zastopniku stranke navzočen biti pri poskusu sprave v zakonskih sporih. Ravnokar čitamo o dr. Bartschevi knjigi „das gerichtliche Verfahren in Ehesachen“ (Dunaj, 1894), da je tudi ta pisatelj mnenja, da sme sodnik na vsak način opraviti poskus sprave z zakonskima družetoma v odsotnosti njunih zastopnikov. — To mnenje izpodbija dr. Ehrlich v „Juristische Blätter“, (št. 42. z dne 21. oktobra 1894) ter pravi: Nasprotje tega nazora sledi na vsak način iz naredbe š-a 1. odvet. reda. Brez dvoma pa je tudi, da ni podvržen sodniški kontroli način, kako odvetnik izvršuje svoj posel. Morebiti se pri-

peti tu in tam kak slučaj, ko ne posreduje odvetnik ravno spravljivo in pravilno, — a zakon stoji na stališči, da je odvetnik gledé izvrševanja dolžnostij svojega poklica edino le odgovoren svojemu disciplinarnemu oblastvu, ne pa nadzorovanju sodišč. — Za mnenje pa, da bi bila ravno pri poskusih sprave ustanovljena izjema, se ne nahaja v zakonu nobena podlaga. Naj si bodedo katerega mnenja koli, nazor, da je odvisno od dobre volje sodnikov, sme-li priti odvetnik k poskusu sprave ali ne, ni samo juristično netrden, vsebuje temveč tudi pomanjkanje kurtoazije napram odvetniškemu stanu, kateri se vender nekaterikrat imenuje „enakopraven faktor v pravosodji“. — Od odvetnika se vender ne more pričakovati, da se bode dal spoditi iz sodne dvorane, kadar se baš sodniku poljubi. — Pri tem stališči prakse, pravi dr. Ehrlich, ne preostaja odvetniku ničesar drugega, kakor da naravnost odklanja intervencijo pri poskusih sprave, če hoče varovati čast in ugled svojega stanú. — Pri tem se pa ne sme prezreti, da v mnogih slučajih stranke naravnost želé, da odvetnik tudi tu posreduje. To se zgodi obilokrat od strani sprog, ki ne hodijo rade same in brez pomočnika k sodnim obravnavam.“ — Tem besedam dr. Ehrlich-a, katere smo prevedli, kolikor se je dalo, natanko, moramo pa še pristaviti, da je namen poskusov sprave v prvi vrsti zopet zjediniti zakonska in prepričati ločitev i. t. d.; v drugi vrsti pa, ako se ne bi dalo strank zjediniti, vsaj doseči privolitev strank v sporazumno ločitev. Uprav pri tem slučajih pa se sklepajo poravnave, pri katerih želi vsaka stranka, da posreduje zastopnik, — saj si ga je za to najela, da varuje njene koristi. Kaj pa potem? Se bo še-le iskalo odvetnika, da pride k sodišču? Bode-li imela stranka v pravdi do odvetnika potrebno zaupanje, če vidi, da se sodnik boji vpliva odvetnikovega pri poskusu sprave, kakor če bi bil ravno odvetnik ona oseba, katera neti razpor mej zakonskima?

— (Kongres poljskih pravnikov in narodnih gospodarjev v Lvovu.) Dne 14. septembra t. l. vršil se je v Lvovu izvanredni kongres poljskih pravnikov in narodnih gospodarjev povodom tamošnje razstave. Kongres otvoril je predsednik pripravljalnega odbora prof. dr. Pilat. Udeležili so se kongresa člani razstavnega predsedništva, knez Adam Sapiéha A. Gorayski in dr. Marchwicki. Predsednikom kongresa izvolil se je A. Gorayski. Dne 14. in 15. septembra t. l. vršila so se predavanja, tičoča se narodnega gospodarstva, gozdarstva, poljedelstva, domačega obrta itd. Dr. Parczewski predlagal je, naj se kongres organizuje, kakor nemški „Verein für Socialpolitik“ ter se je izročil ta predlog v posvetovanje komisiji, katera se je takoj izvolila. Prihodnji redni kongres vršil se bode prihodnje leto prve dni meseca septembra v Krakovem. Predlog Korostenskega, da se v Lvovu ustanovi borza, izročil se je odboru pravniškega društva v Krakovem, ki mora pripraviti prihodnji kongres, da poroča o tem na njem.

Pregled pravosodstva.

383. Pogoj za ločitev zakona, ker je soprog soprogo hudobno zapustil, je, da tožeči soprog ni bil temu niti posredno, niti neposredno kriv. — Pravdanje ni občutljivo žaljenje.

R. z dne 16. majnika 1894, št. 5790. Jur. Ztg. št. 36 ex 1894.

384. Razžaganje trama, ležečega v javnem potoku, znači motenje posesti ter se ne more presoditi po §-u 20. vod. zak.

O. z dne 10. aprila 1894, št. 4414. G. H. št. 35 ex 1894.

385. Po §-u 812. o. d. z. ni potreben za dovoljenje odločitve zapuščine od imetja dediča niti natančen dokaz tirjatve, niti priznanje po dediču. Zadostuje, če se predlože taka potrdila, iz katerih se more posneti, da se ne stavi zahteva le iz gole nagajivosti ali pa radi tega, da se zavleče po krivici prisojilo zapuščine.

O. z dne 4. julija 1894, št. 7802. Z. f. N. št. 33 ex 1894.

386. Najemnik sme razrušiti pogodbo radi stanovanja, v katerem se nahajajo stenice.

R. z dne 5. junija 1894, št. 5440. G. H. št. 33 ex 1894.

387. Obljubi dote, katero da oče hčeri, treba notarskega zapisa, da je veljavna.

R. z dne 11. aprila 1894, št. 4381. J. M. 1046.

388. Družabnik jamči tudi za zaveze trgovske družbe, ki so nastale po njegovem izstopu, a predno se je uradoma razglasil razhod družbe.

R. z dne 18. septembra 1894, št. 8462. J. B. št. 44 ex 1894.

389. Družabnik komanditske družbe, ki osebno jamči, preklicati sme ter dati izbrisati prokuro podeljeno komanditistu.

O. z dne 28. junija 1894, št. 7516. G. H. št. 32 ex 1894.

390. Po naličnosti uporabljati je naredbe zakona z dne 18. februvarija 1878, št. 30. drž. zak. tudi na take razlastitve, katere se morajo vršiti radi zgradeb cest.

O. z dne 24. julija 1894, št. 8979. J. M. 1050.

391. Ne visokost tirjatve, pač pa cenilna vrednost imetja, gledé katerega se vrši notarski uradni čin, je merodajna za izrek o pristojbinah sodnega komisarja.

O. z dne 19. junija 1894, št. 7492. Z. f. N. št. 31 ex 1894.

392. Ako se proti prisegi, nadomestujoči napoved imovine, ne ugovarja, ne sme finančno oblastvo po končani zapuščinski razpravi in ko so se poplačale pristojbine, zahtevati cenitev zemljišča, pripadajočega zapuščini, radi nove odmere pristojbin.

O. z dne 24. julija 1894, št. 9027. Z. f. N. št. 34 ex 1894.

393. Od darila, katero prehaja v slučajih smrti prvega obdarovanca na osebo, katera se mu je postavila kot namestnik, mora le-ta plačati pobožne pristojbine.

O. z dne 5. junija 1894, št. 6961. J. B. št. 35 ex 1894.

394. Če se izvršilna moč notarskega zapisa ni zaznamovala se ne more le-ta izvršiti proti hipotekarnemu posestniku.

O. z dne 30. januarja 1894, št. 1196. Jur. Ztg. št. 32 ex 1894.

395. Tožbi na pripoznanje, da je vknjižena izvršilna zastavna pravica ugasnila, je predmet stvarna pravica. Vložiti se mora torej pri stvarni instanci.

O. z dne 6. junija 1894, št. 6304. Č. Pr. str. 626 ex 1894.

396. § 28. zak. z dne 16. marca 1884, št. 36. drž. zak. dovoljuje upniku, izpodbijati izvan konkurza le s pogojem, da znači izpodbijano dejanje v istini prikratbo upnika v pravici iskati si plačilo iz imetja dolžnikovega. — Torej nima pravice izpodbijanja v slučajih, da ne bi prišel upnik do plačila tudi takrat ne, če se izpodbijano dejanje sploh ne bi vršilo.

R. z dne 13. junija 1894, št. 6934. J. M. 1058.

397. Težko telesno poškodbo, katera se je prizadela, ko se je izvrševala pravica kaznovanja soditi je po predpisih §-a 152. k. z., če je storjena cum dolo. Animus corrigendi ne zadošča.

R. z dne 1. majnika 1894, št. 4928. J. M. 1047.

399. „V dogovorjeni zvezi z drugimi (§ 155., d) k. z.“ Za to zadostuje zveza dveh oseb. Ni potreba, da se bi lotil vsak napadnik napadene osebe. Kdorkoli pride oborožen na kraj vršečega se dejanja, je storilec in ne samo sokrivec.

R. z dne 25. majnika 1894, št. 4175. J. N. 1052.

399. Če odlašala dolžnik priglasiti konkurz (§ 486., III. k. z.) na pri-govarjanje upnika, da more le-ta pridobiti zastavno pravico na stvareh pripadajočih konkurzni skladi, je upnik, kateremu so dolžnikove razmere znane, sokriv dejanja namišljenega v omenjenem zakonitem določilu.

R. z dne 26. majnika 1894, št. 3830. J. M. 1053.

400. S tem, da se je izrekel shod v smislu §-a 13. zak. z dne 15. novembra 1867, št. 135. d. z. razpuščenim, prenehajo dolžnosti in pravice predsednika o katerih govori § 11. l. c. Če se torej brani po razpustu pozvati zbrane, naj se odstranijo, se ne more kaznovati po §-u 19. l. c.

R. z dne 15. junija 1894, št. 4299. J. M. 1049.

401. Pravno je nedopustno, da se zasliši o kakem kaznivem dejanji kot priča, kdor je prav za prav obdolženec po zmislu §-a 38., al. 1. k. p. r. — Pripada pa dotična oseba državnemu zboru kot poslanec, znači se njen poziv k takemu zaslišanju kot čin preganjanja, kateri se mora pre-sojati po §-u 16. državnega osnovnega zakona z dne 21. decembra 1867, št. 141. drž. zak.

R. z dne 21. novembra 1893, št. 13770. J. M. 980.

Slovenski Pravnik“ izhaja 15. dne vsacega meseca in dobivajo ga člani društva „Pravnika“ brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 4 gld., za pol leta 2 gld.

Uredništvo je v Ljubljani, števil. 5 v Gospodski ulici; upravništvo pa na Križevniškem trgu števil. 7.

Naznanilo.

Zbirka obrazcev za slovensko uradovanje pri sodiščih. I. Obrazci k občnemu sodnemu redu I. zvezek.

Ta knjiga, katera se dobiva pri knjigotržcu **Antonu Zagorjanu** velja 1 gld. 40 kr., po pošti sprejeta pa 1 gld. 50 kr.

Kazensko-pravdni red

z dne 23. maja 1873 štev. 119 državnega zakonika
z dodanim

zvršitvenim propisom

in

drugimi zakoni in ukazi kazenski
postopek zadevajočimi.

I. natis. Izdalo društvo „Pravnik“ v Ljubljani.
Natisnila in založila „Národna Tiskarna“.

➔ Dobiti je pri knjigotržcu **Ant. Zagorjanu**.
Cena elegantno vezani knjigi za člane društva „Pravnik“ je
2 gld. 50 kr., za nečlane 2 gld. 80 kr., s pošto 15 kr. več.

Nemško-slovenska pravna terminologija.

V imenu društva „Pravnika“

uredil

dr. Janko Babnik

c. kr. sodni pristav.

Založila c. kr. dvorna in državna tiskarnica.

Pod tem naslovom izšla je slovenska pravna terminologija in stane **3 glđ. 50 kr.**, elegantno in trdno vezana **4 glđ. 10 kr.**, po pošti **15 kr. več.**

Vsakemu pravniku bode prepotrebna knjiga kaj izvrstno služila in želeti je, da si jo vsakdo naroči.

Naročila sprejema

Anton Zagorjan

knjigotržec v Ljubljani.